

V 00th

alt. Nr. 209.

Fürstent. n. 3 andere Schriften

P. VIII. 109.

22

DISPUTATIONUM THEOLOGI-
CARUM DE PRÆCIPUIS FIDEI
ARTICULIS,

II.

De

DEO UNO ET TRINO.

Quam,

In inclita Academia VVittebergenſi

Auſpicijs S.S. Trinitatis

SUB PRÆSIDIO

VVOLFGANGI FRANZII,

S. S. Theologiæ Doctoris & Pro-
feſſoris publici,

ventilandam proponit

M. GALLUS ZEÆMANNUS
Hornbacenſis Palatinus.

*Ad diem 2. Octob. Anno Chriſti 1611,
In templo arcis, horis conſuetis.*

VVITTEBERGAE

TYPIS JOHANNIS GORMANNI.

ANNO M. D. CXI.

NOBILISSIMO, STRENUO MUL-
TO QVE RERV VSV PRABSTAN-
TISSIMO VIRO,

Dn. GEORGIO VVISINGO
A LIECHTENEGG, SACRÆ CÆS.
MAIEST. CONSILIARIO AM-
PLISSIMO,

*Domino, Patrono & Meccenati suo
plurimum colendo:*

REVERENDIS ITEM, AMPLISSIMIS
ET EXCELLENTISSIMIS VIRIS,

Dn. LEONHARTO HUTTERO,
SS. THEOLOGIAE DOCTORI EMINEN-
TISSIMO, ET IN INCLUTA ACADEMIA WI-
TTEBERGENSI PROFESSORI PRIMARIO, VENERAN-
DAEQUE FACULTATIS THEOLOGICÆ SENIORI
MERITISSIMO,

Dn. FRIDERICO BALDUINO,
SS. THEOL. DOCTORI EXIMIO, ET PRO-
FESSORI IBIDEM DEXTERRIMO, ECCLESIAE-
QUE PASTORI ET SUPERINTENDENTI
VIGILANTISSIMO,

*Dominis Promotoribus & Præceptoribus
suis æternum suscipiendis,*

Disputationem hanc in certum gratissimi &
submissè-officiosi animi symbolum

offero

M. GALLUS ZBEMAN

DE DEO TRIUNO POSITIONES.

I.

Xpedito principio Theologiæ cognoscendi, Scripturâ: succedit principium essendi, DEUS: cujus doctrinam aliquam, methodo consuetâ, tribus capitibus exhibere fert animus: quorum 1. Orthodoxam Ecclesiæ fidem proponat; 2. Hæreticos detegat; 3. Quæstiones quasdam enodet.

Θ Ε Σ Ι Ζ.

II. Prior Ecclesiarum nostrarum doctrina de DEO quinque potissimum membris absolvi potest: 1. de quæstione, An sit Deus: 2. de definitione: 3. de unitate essentia: 4. de Trinitate personarum: 5. præcipuè de singularum proprietate characteristica, Deitate, Personalitate, æternitate &c.

III. Etsi verò nemo est hominum, qui ignorat esse Deum: Quod sit Deum, tamen ut & magis confirmemur, & gloriam Dei contra profanos, sæpiusculè de Deo dubitantes, propter naturæ corruptionem, Diaboli conatus rerumque confusionem, asseramus: dupliciter, Deum esse, demonstramus: tam ex naturâ, quàm ex Scripturâ.

IV. Hinc duplex Dei notitia. Una naturalis: eaq; vel Connata, mentibusque hominum inscripta habitualiter, ut: Deum esse, mundi curam gerere, bonis gaudere, mala punire. Rom. 1, 19. τὸ γνωστὸν τῷ Θεῷ manifestum in ipsis: c. 2, 13. Opus legis scriptum in cordibus eorum: vel Acquisita ex contemplatione universi Rom. 1, 20.

Act.

Act. 14, 15, 17: 17, 27; quod imprimis pertinet animæ præstantia *Psal. 94, 8, 9*:

V. Sed quia naturalis hæc notitia, vel nulla, vel imperfecta, vel languida, ignorans Christum & cultus in-ternos, horrendisq; dubitationibus permixta: accedit altera, quoad salutem sufficiens, quâ tumvis etiam imperfecta *Exod. 33, 20, 23* *1 Cor. 13, 9, 12*, Revelata nim. in Verbo DEI: quod quinque modis, Deum esse, perhibet; 1. testimonijs innumeris: 2. miraculis stupendis, cōser-uatione Nohæ, Jacobi, educatione Istraëlarum ex Aegy-pto, exhibitione Messie: 3. visionibus *Gen. 3, 8* *Exod. 24, 10, 11* *33, 11*: 4. Somnijs *Gen. 20, 3* *28, 13* *31, 24*: 5. Vaticini-orum certitudine *Esâ. 41, 23* *43, 9*.

V I. Definitio Dei Logicè dari nulla potest: sufficiat hæc qualiscunq; descriptio: *Deus est essentia spiritalis, æterna, iusta, misericors, potentia, sapientia & maiestatis infi-nita; creator & conservator omnium; unus essentia, triuus personis, Pater, Filius & S. Sanctus; colligens & sanctifi-cans Ecclesiam. Ubi & essentia cum idiomatis, & volun-tas Dei consideranda.*

V II. Generis loco ponitur *Essentia*, non in communi-catione cum creaturis, sed quia Deus est Ens entium, solum & perfectissimum, à quo omnes res suam habent essentiam: unde & Jehova dicitur.

*Idiomata divi-
na.*

V I X. Differentiarum vicem explent *idiomata* seu at-tributa (ratione notionis & enunciationis, non inhæ-sionis, sic dicta) partim essentialia, partim personalia.

V X. Attributa Dei *essentialia* in ipsa quidē essentia di-vinâ *τὰ ὄντα* quiddā sunt, deq; eâ substantialiter prædicā-tur: quatenus autē vel intra Deitatis essentiam perman-entia, vel forās etiam progredientia considerantur: distingui possunt in *intrinseca* seu *ὀντογενήτα*, & *ἐπεγενήτα*, si ira nominare liceat,

X. illa

X. Illa nullis peculiaribus operationibus actu secundo ad extra progrediuntur, neq; ulli creaturæ ita sunt communicabilia, ut inde denominetur, nisi mediantribus reliquis: qualia sunt Aeternitas Deut. 32, 40. Psal. 9, 8: 90, 3. 1. Tim. 6, 16: Spiritualitas Job. 4, 24. 2. Cor. 3, 17: Infinitas Esa. 40, 12, 15, 17. Sap. 11, 23.

XI. Hac etiam in creaturis *επεργητικώς* sese exerunt, & Carne Christi immediatè prædicantur: quâ ratione liberrimâ Dei voluntate dependent, nec pariter agunt ut Justitia Ps. 119, 137. Esdr. 9, 15 Job. 8, 3: 39, 35. Rom. 3, 4: Misericordia Exod. 34, 6. Deut. 4, 31: 7, 9. Psal. 25, 10: 33, 5: 86, 1. 73, 8. Thren. 3, 22. Omnipotentia Gen. 17, 1. Exod. 6, 3. Job. 21, 15. 2. Par. 20, 6. Jer. 32, 17, 26. Luc. 1, 37: Omnisciëntia Reg. 8, 39. 1. Par. 29, 9. Job. 28, 24. Esa. 40, 13, 28. 1. Tim. 1, 17: Omnipræsentia Ps. 139, 7 & seq. Jer. 23, 23, 24. Act. 17, 27, 28. Job. 11, 8, 9.

XII. *Voluntas Dei* in se cõsiderata non nisi una est numero, prout essentia: relata verò ad creaturas; duplicè respectū sortitur, unū simplicem, alterū ad ordinem: ut Alia voluntas sit *Antecedens*, quæ ex æquo se habet erga omnes omninò homines, nò tamè absolutè, sed ordinatè; ita ut Deus omnium salutem seridò desideret & velit; quippe quos omnes dilexit, per Filium redemit, ad regnū suū vocat, mediāq; salutis offert Ezech. 33, 17. Rō. 11, 32. 1. Tim. 2, 4. 1. Joh. 2, 2: Alia *Consequens* & decretoria, quæ relatè se habet ad ordinē de salute hominum divinitus constitutum, quâ credentes salvantur, infideles damnantur Joh. 3, 16, 18. Marc. 16, 16.

XIII. Neq; v. Antecedenti Voluntas Consequens cõtradictoriè repugnat, sed potius subordinatur. Illa n. definit, quid Deus ab hominib; fieri velit; hæc, quid homines actu faciāt; illa cõsiderat media salutis ex parte Dei ordinata; hæc verò actu vel acceptata, vel spreta.

Quod sit Deus unus essentia. XIV. Ceterum unus est Deus, non compositione, nec genere, nec specie, nec consensu tantum, sed unitate numeri, naturæ & essentia: theologicè ramen voce Essentia intellectâ. Vulgò enim *Essentia* quiddam est universale, imaginarium & communicabile, ut humanitas, *ἡμελιότης*. In divinis autem revera existit & communicabilis est, tribus personis communis, totaq; in singulis.

XV. Hanc unitatem non modò accuratiores Philosophi agnoscunt: sed & Scriptura multipliciter ostendit 1. Prophetica *Deut. 6, 4. Audi Israël, Dominus Deus noster, Jehova unus est. Mal. 2, 10. Nunquid non Deus unus creavit nos? Deut. 32, 39. Videte, quòd ego sim solus, & non est Deus mecum. 2. Reg. 19, 15, 19. & Esa. 37, 16, 20: Domine, tu es Deus solus inter regna. Psal. 96, 10. Tu es solus Deus. 2. Reg. 5, 15. Verè scio, quòd non sit alius Deus. Esa. 45, 5. Ego Dominus, & non est alius: extra me non est Deus. 2. Evangelica *Matth. 19, 17. Nullus est bonus, nisi unus Deus. Joh. 17, 3. cognoscant te Solum verum Deum. 3. Apostolica 1. Cor. 8, 6. Nullus est Deus alius, nisi unus. Eph. 4, 6. unus Deus & Pater omnium. Rom. 16, 27. Soli sapienti Deo.**

Quod Deus sit unus persona.

XVI. Neq; verò solam unitatem Deitatis docet Scriptura: sed etiam Trinitatem personarum. Ubi *Personam*, ex mente partim Boëtij, partim Scholasticorum, partim nostratum, *definimus substantiam individuan, intelligentem, incommunicabilem, qua nec alterius pars est, nec in vel ab altero sustentatur, nec ad aliud dependentiam habet.*

XVII. Et vulgò quidem Personæ differunt substantiâ numericâ, tempore, voluntate, potentiâ & operatione: in personis autem Trinitatis eadem est essentia coeternitas, una voluntas, potentia & operario, realis nihilominus quædam distinctio, sed modo incomprehensibili.

18. Hi,

XII X. His præcognitis, varia pro SS. Trinitate argumentorum genera adduci possent, ex plurali Elohim, extrina nominis repetitione, ex sermone Iehovæ, ex mentione duarum personarum *Gen. 48, 15, 16. Jer. 23, 5, 6. &c.* Quia verò alibi fuisè tractata, & ex sequentibus dilucidius patefcent: producimus rationes maximè explicitas 1. ex patefactione 2. ex testimonijs.

XIX. Patefactionum SS. Trinitatis illustrissima est distincta trium personarum in Baptismo Christi revelatio *Matth. 3, 16. 17.*

XX. Testimonia præcipua sunt 1. *Esa. 63, 7, 8, 9, 10:* ubi diserta fit mentio 1. *Iehovæ*, Patris, cuius miserationes celebrantur; 2. *Angeli faciei ejus*, qui Israëlitas ex Aegypto duxit; 3. *Spiritus S.* quem irritarunt. 2. Institutio nostri Baptismi. *Matth. 28, 19.* 3. Assertio Servatoris *Iohan. 14, 16, 17.* Ego rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, Spiritum veritatis. 4. Pauli 2. *Cor. 13, 13.* Gratia Domini Iesu Christi, & charitas Dei, & communicatio Spiritus S. sit cum omnibus vobis. *Gal. 4, 6.* emisit Deus Spiritum Filij sui *Eph. 2, 18.* Per Christum habemus aditum in uno Spiritu ad Patrem. 5. Iohannis. Tres sunt, qui testantur in cælo: Pater, Verbum & Spiritus S. & hi tres unum sunt. 1. *Joh. 5, 7:* qui locus perperam à Latinis omittitur: cum, teste Hieronymo, in Græco extet, & id ipsum requirat partim oppositio testimonij in terra, v. 8, partim exclusio testimonij humani v. 9. Neque unquã probaverint Adversarij, fraudulenter eum ab Achanasianis suppositum.

X XI. Differunt Personæ Trinitatis, non essentialiter, nec solâ ratione: sed *ἕκαστος ἑαυτοῦ* seu proprietatibus characteristicis, quæ duplices sunt 1. internæ & incommunicabiles, *Generare Filium à Patre generari, & à Patre*

Differentia Personarum

à Patre & Filio procedere. 2. externæ & communicabiles, creatio, redemptio & sanctificatio: ubi quidem omnes tres Personæ, extra suam essentiam in creaturis, propter indivisam essentiam unitatem, simul & semel operantur; interim tamen singulis juxta distinctos suos characteres distinctæ actiones tribuuntur, quæ distinctionem dumtaxat faciunt ordinis inter personas, non separationem. Sic Filius redemit mundum, sed missus à Patre, conceptus à Spiritu S.

XXII. Jam quia in specie de Patris Deitate & æternitate nil disputatur: descendimus ad alteram personam Trinitatis, quæ est Filius Dei; cujus æterna generatio, ὁμοσιμία cum Patre & ἑκὸς ὅσων ante nativitatem ex Maria firmius demonstranda.

Generatio
Filiij.

XXIII. Personalis ejus proprietates est, quod ab æterno à Patre genitus est: unde *unigenitus Patris* dicitur *Iob. 1, 14, 3, 15.* Hinc *Psal. 2, 7. Dominus dixit ad me. Filius meus es tu, ego hodie genui te:* ubi 1. vox *Hodie* significat æternitatem, velut etiam in humanis *Matth. 6, 11. Hebr. 3, 7, 12, 13.* & in vigore meriti Christi *Heb. 13, 8: 2. Sermo est, non de Davide, qui non possedit omnes gentes, neque illa in eum sperarunt: sed de Christo Hebr. 1, 5, 5, 5. Act. 4, 25, 26, 13, 33.* Hinc etiam *Mich. 5, 2. Egredietur ab initio, & à diebus seculi.* Antiquitatem enim inibi & claritatem familiæ Davidicæ describi, parili exemplo demonstrari nequit. Neque etiam origo familiæ Christi ducitur à Davide, sed ab Abrahamo, imò ab ipso Adam *Matth. 1. Æterna igitur ejus nativitas vel egressio à Patre, diversa à Bethleemiticâ, innuitur. Hic est Filius ille Dei, cujus nomē ignoramus; non Moyses Prov. 30, 4.*

Deitas Christi.

XXIV. *Consubstantialitas* ejus cum Patre probatur *Primum ex Nominibus* soli Deo proprijs: qualia sunt

Leho-

Jehova. Dicitur *Esa. 6, 1* de Domino sedente super so-
lium loquitur de Christo *Ioh. 12, 41*. Sic Judæi tentarunt
in deserto *Jehovã* *Exod. 16, 7: 17, 2*: at qui tentarunt Chri-
stum *1. Cor. 10, 9*. Quid multis? *Ier. 23, 6* expressè *Jehovã*
justitia nostra nuncupatur. Locum enim hunc de
Christo accipi, docet contextus, & *Zach. 9, 9*, & *Ier. 33,*
16, ubi tamen enallage generis. Jam vocem *Jehova* so-
li Deo competere patet ex *Exod. 3, 15*. *Jehova, Deus Pa-*
trum vestrorum, hoc nomen mihi est in aeternum. Esa. 42, 8.
Ego Jehova, hoc est nomen meum, gloriam meam alteri non
dabo. Amos. 5, 8, qui vocat aquas maris Jehova nomen e-
jus. Quòd verò altari etiam & arcæ foederis tribuitur
Exod. 17, 15. Jud. 6, 24. Psal. 24, 8: indirectà fit prædicatio-
ne, & additæ circumstantiæ infinitum discrimen fa-
ciunt.

XXV. 2. *Deus. Ioh. 1, 1. Verbum erat Deus. Act. 20, 28. De-*
us proprio sanguine Ecclesiam acquisivit. Esa. 7, 14, & Matt.
1, 23. Emmanuel, nobiscum Deus Joh. 20, 28. Dominus meus
& Deus meus.

XXVI. 3. *Angelus* (non nisi increatus) *Esa. 63, 9. Ange-*
lus faciei Jehovæ salvos fecit & portavit Iudeos cunctis die-
bus seculi, sc. sub educatione ex Aegypto. Isthinc collig-
o: Jehova, qui præcessit castra Judæorum, legem tulit,
cui obmurmuraverunt & puniri sunt Exod. 13, 21, 22: 19: 20,
1, 32, 9, 10, 33, verus est Deus: quia vidit afflictionē populi,
exaudivit gemitus, liberavit eos, & Deus est Abraham,
Isaac & Jacob Exod. 3, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 14, 15, 16. At Angelo
isthæc omnia tribuuntur Exod. 14, 19, 20: 23, 20, 21, 22, 11.
Ergo *Angelus* iste increatus est verusq; *Deus*.

XXVII. Idem evidentissimè colligitur ex *Gen. 48,*
15, 16: ubi *Filius Dei* salutatur *Angelus, qui Iacobum e-*
ripuit de cunctis malis, & à quo peritur benedictio bino-

B

rum

rum Josephi filiorum, ut & super eos invocetur nomen eius, & crescant in multitudinem super terram. Id quod de Angelo increato intelligendum esse, tam mala aver-
sa, quam bona perita evincunt solidissime.

XXIIIX. Mala Jacobi, à quibus ab Angelo liberatus est, sunt infidia vitæ ab Elavo (quem peregrinatio, ho-
spitium, conjugium & fortunæ latere non poterant) fructu Gen. 27, 41: Paupertas à Labano intentata Gen. 31, 1, 2, 7, 8, 9, 12, 16, 42: 32, 10: 33, 11: persecutio ejusdem vi-
rulentissima, Gen. 31, 23, 24, 29, 42: vicinorum ulcio cadis Sicheimitica Gen. 35, 5.

XXIX. Bona, quæ petir, sunt 1. divina adoptio filiorum Josephi inter reliquas tribus Israël; exclusis Levitis, in
distributione terræ Chanaan: 2. fecunditas perpetua.

XXX. Hæc omnia tribuenda sunt Angelo *Osc. 12, 4. 11-*
creato, scala (quam ipse Christus ad se transfert *Joh. 1, 51.*) præfidi, Deo *Gen. 28, 13, 35, 7.* Hic Angelus mandat
nostri custodiam *Psal. 91, 11, 12. Gen. 24, 6, 7, 40. Tob. 5, 20:*
pauperem reddit & ditat *1. Sam. 2, 7. 2. Par. 3, 27, 28, 29.*
Job. 1, 3, 10: 42, 11, 12 recepit filios Josephi in numerum
ceterarum tribuum: fecundat steriles *Gen. 17, 16. & seq:*
28, 10, 14: 21, 1 & seqq: 25, 21: 29, 17, 31: 30, 12, 17, 22. Jud. 12, 2, 3. 1.
Sam. 1, 20: 2, 2, Ruth. 4, 13. 1. Par. 26, 5: 29, 5 & 6.

XXXI. Deinde Filij divinitas patet ex attributis divinis
1. Solus Deus primus & novissimus *Esā. 41, 4: 44, 6: 48, 12.*
Christus est primus & novissimus *Apoc. 1, 1, 8, 11, 13, 17:*
Sanctus Dominus Omnipotens, qui erat, qui est, & qui
venturus est. Apoc. 4, 8. E. 2. Deus omnia condidit Jer.
10, 11. Christus omnia condidit Johā. 1, 3, 10. Col. 1, 16.
ubi si de redēptione ageretur, omnes creatura & Di-
aboli essent redempti, *Heb. 1, 2: & Heb. 1, 10: ubi sicut ab-*
olitio, ita & creatio mundi ei competit. E. 3. Chri-
stus

Aut vivificat, non dicitur in idia Act 3, 12. sed quos vult
Joh. 5, 21. 4. In eundem credendum Iohan. 14, 1. 5. Idem
adorandus Phil. 2, 9, 10. Ioh. 5, 23, 6. *Quaecumq;* habet Pa-
ter, Christi sunt Ioh. 15, 15, 16: 17, 10.

XX XII. A Eternitatem & existentiam Filij Dei an- *Substantia*
te nativitatem ex Maria probant. I Illæ phraſes, qua *Filij Dei ante*
de ipsius Patris æternitate usurpantur Psal. 90, 3: 10, 2, *Maria*
25, 28. Dan. 4, 32: quod Jehova eū possederit a principio via
sua &c. Prov. 8, 23 & seqq. 1. Cor. 1, 24: quod petit se glori-
ficari eā gloriā, quam habuerit, antequam mundus fieret.
Iohan. 17, 5.

XXXIII. 2. Dicitum Ioh. 1, 1, 2. *In principio erat Verbum &c.*
Ubi ut vox *æterni* pro initio prædicationis (velut Marc. 1,
1. Joh. 15, 27. Act. 11, 15.) sumatur, quis suaserit? Absolutè
ponitur (sicut Ier. 33, 7. 2. Sam. 5, 6.) ideoq; principium
creationis notat.

XXXIV. 3. Testimonia de Incarnatione. Ioh. 1, 14. *Verbum*
caro factum est & habitavit in nobis. 1. Tim. 3, 16. *Deus ma-*
nifestatus est in carne. Heb. 2, 14 & seqq. dicitur Messias,
more puerorum, participasse carne & sanguine, ut per moriē
aboleret diabolum: nec Angelos, sed semen Abraham (na-
turam humanam) assumere (pro assumptis, per ena-
logen) unde similis factus sit fratribus &c. 1. Ioh. 4, 2, 3: *qui*
confiteretur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est.

XXXV. 4. Cum primis huc faciunt duo loci, qui Chri-
stum in deserto & ante Abrahamum fuisse testantur.
Prior est 1. Cor. 10, 9. *Ne tentemus Christum, sicut & quidam*
eorum tentaverunt sc. Christum. Subaudiendam enim
esse hanc vocem, liquidò cōstat ex contextu, quo sem-
per eadem peccati species repetitur.

XXXVI. Posterior Iohan. 8, 58. *Antequam Abraham*
ficeret, ego sum. Quod verò excipiunt, Abram primum
post

post glorificationem Christi factum esse *Abraham* seu Patrem multarum gentium: rancidum est effugium: quia statim à Circumcisione factus est *Abraham*. Id quod docet 1. *Gen. 17, 5, nec vocabitur ultra nomen tuum Abram*: 2. exempla alienigenarum circumcisorum *Gen. 17, 12. 3.* Testimonium *Rom. 4, 11, 12*: *Abram* factum esse Patrem credentium & in præputio & circumcissionis: 4. Exempla converforum Ethnicorum *Matth. 23, 15. 1. Reg. 8, 41, 42, 43. Exod. 12, 31. Ios. 9, Ion. 1.*

XXXVII. Restat, de Spiritùs S. personâ realiter à Patre & Filio distinctâ, processione ab utroq;, & essentiâ divinâ agamus.

*Personalitas
Spiritus S.*

XXXVIII. Personalem subsistentiam Spiritùs S. manifestè arguunt. Operationes, personis propriâ; 2. Apparitio in Baptismo Christi *Matth. 3, 16. Ioh. 1, 32, 33*: & in die Pentecostes *Act. 2, 3, 3.* Attributa personæ propria, *Act. 15, 28. visum est Spiritui S. & nobis. 1 Cor. 12, 11. distribuitur singulis, sicut vult: & Esa. 63, 11 irritatur.* 4. Variatio generis *Johan. 15, 26, ubi τὸ πνευματικὸν vox ἐκείνου tribuitur.* 5. Manifestè à Patre & Filio discernitur. *Iohan. 14, 16. 6. Cum utroque conjungitur Esa. 63, 11. 2. Cor. 13, 13. 1 Iohan. 5, 7.*

XXXIX. Cum primis verò 7. in eundem Spiritum S. ceu personam, sicut in nomen Patris & Filij, baptizamus *Matth 28, 19.* Absurdum autem esset & inanis ταυτολογία, baptizari in nomine Patris, Filij & virtutis divinæ, sive Patris, sive utriusque. Quin obstat phrasis *In nomen Spiritus S.* baptizari, hoc est, ex autoritate, promissione, in fiduciam & auxilium ejus *Iohan. 6, 43. 1. Cor. 13, 15. Act. 2, 38: 3, 6: 4, 10: 19, 5.* Quòd autem legitur in *Mosen* & baptisma *Johannis* baptizati *1. Cor. 10, 2. Act. 19, 3:* de doctrina & ministerio accipiendum est, non mandato vel fiduciâ. XL. Cha-

X L. Character personalis, quo Spiritus S. à Patre & ^{Processio Spiritus S. à Patre & Filio.} Filio discernitur, est, quòd ab utroq; procedit: tam à Patre *Ioh. 15, 26.* unde Spiritus Dei, Patris, orisque ejus dicitur *Job. 33, 4. Psal. 33, 6. Matth. 10, 20. Rom. 8, 9, 11, 14. 1. Cor. 2, 10, 11, 14.* quàm à Filio; quòd sic adstruimus. 1. Quà ratione Spiritus S. dicitur Spiritus Dei Patris: eadè & Spiritus Christi, oris & labiorum ejus *Rom. 8, 9, 2. Thess. 2, 8. Esa. 11, 4.* Sed ibi sic dicitur, non tam ob missionem *Ioh. 14, 26.* quàm ex processione aeterna *Iohan. 15, 26.* Ergo & hic: præsertim cum & tunc Spiritus Filij dicatur, quãdo à Patre mittitur *Gal. 4, 6.* & Filius non nisi Patris Filius appelletur, quia à solo Patre gignitur.

X L I. 2. Quicquid Spiritus S. accipit, ab aeterno per processionem (ut Filius per generationem aeternam) accipit. At omnia accipit à Christo *Ioh. 16, 13, 14, 15.* E. per processionem aeternam: 3. Quicquid pater habet (excepta ἀγεννησία) & Christus habet *Joh. 16, 15, 16, 10.* At à Patre procedit Spiritus S. Ergo & à Filio. 4. Hiulca fieret SS. Trinitatis unitas: nisi Spiritus S. ad Filium etiam per processionem referretur.

X L II. ^{Quosdam} Quosdam deniq; Patri & Filio divinitas Spiritus S. liquet ex nominibus soli Deo proprijs: ut sunt *Iehova* Spiritus S. *Deus & Dominus.* 1. Solus Jehova duxit Israëlitas *Deut. 32, 12.* At Spiritus Domini duxit eos *Esa. 63, 14.* E. 2. Jehova loquitur in Sanctis *Exod. 4, 11, 12. 2. Sam. 23, 3. Psal. 81, 9. Luc. 1, 70. Hebr. 1, 1. 2. Tim. 3, 16.* Spiritus Sanctus loquitur in Sanctis *2. Sam. 23, 2. Matth. 10, 20. Act. 1, 16. 1. Pet. 1, 11, 12. 2. Pet. 1, 21.* Ergo: 3. Fideles sunt templa Dei vivi *1. Cor. 3, 16, 17. 2. Cor. 6, 16.* Fideles sunt templa Spiritus Sancti *1. Cor. 3, 16: 6, 19.* Ergo: 4. Ananias mentitus est, non hominibus, sed Deo *Act. 5, 1.* at mentitus est Spiritui S. v. 3. Ergo: 5. Unus est Dominus *1. Cor. 8, 6. Eph. 4, 5.* S. Sanctus est Dominus E. B 3. 43. Idem

XLIII. Idem colligere licet ex creatione *Psal. 33. 5. 104. 30. Matth. 1. 27. Luc. 1. 35. & attributis Dei essentialibus: quæ
sua Infinitas *Psal. 139. 7. Omniscientia *Esa. 40. 13. 1. Cor. 2. 10. Æternitas *Heb. 9. 14. Majestas divina ex atrocitate
peccati in Spiritum Sanctum *Matth. 12. 31. 32. Honor
adorationis *Matth. 28. 19. 2. Cor. 13. 13.******

ANTIΘΕΣΙΣ.

XLIV. Omissis Epicuræis, Gentilibus, Judæis & Mahometistis, solos hæreticos perstringemus, qui partim unum Deum, partim SS. Trinitatem, partim in specie λόγος & Spiritus S. personam, ὁμοουσίαν & proprietates personales blasphemè oppugnarunt.

*Hofes Dei
Brevius.*

XLV. *Hofes unitatis* essentiæ divinæ fuerunt 1. *Valentiniani*, singulis operibus Dei peculiare Deos, solâ voluntate unos, attribuentes: 2. *Marcionitæ*, alium Verberis severum, alium N. Testamenti misericordem Deum excogitantes. 3. *Manichæi*, duos contrarios coæternos commenti: quorum illi ex *Deut. 4. 35*, isti ex *Esa. 44. 4*, hi ex *Esa. 45. 6, 7*, refutandi. Quibus non absumiles sunt *Pontificij* Sanctos, seu Deos, invocando.

XLVI. *Hofes Trinitatis* sunt 1. *Præxeani, Sabelliani & Noëtiani*, qui tria tantum nomina in unâ Deitate concesserunt: cum tamen *Deus Filium suum, & Christus alium paraderum* mittere legatur *Gal. 4. 4, 6. Ioh. 1. 4, 10. 2. Ariani*, substantiam λόγος & Spiritus S. ante creationem largiti, negatâ æternitate naturâq; divinâ. 3. *Phoriniani* unam fingentes Personam.

XLVII. Quorum ratio princeps *Ioh. 17. 3. cognoscant
re solum Deum verum. R. ex trito: Cum divinitas opponitur
idolis vel creaturis, denominatio unius personæ reliquas non
excludit.*

excludit sed tantum creaturas, v. g. cum dicitur, *neminem novisse Patrem, nisi Filium*, & contra *Matth. 11, 27*, non excludit, ut Spiritus S. de quo *1. Cor. 2, 11*, *quae Dei sunt, nemo novit, nisi Spiritus Dei*: & quando *Apoc. 9, 12*, *Filius* nomine habere scribitur, quod nemo novit, nisi ipse, tota excluduntur creaturae. Sic neq; dicto hoc *Joh. 17*, *Christus* excluditur, qui verus Deus salutarur *1. Joh. 5, 20*. Vel *Pater* hoc loco essentialiter ponitur, ut *Eph. 4, 6*, *Mat. 2, 10*, & opponitur *Dæmonij*, quibus Messiae miracula adscribebant: non Filio, qui in Patre, cumq; eo unum est *Ioh. 10, 30: 17, 21, 22, 23*.

XLIIIX. *Λογολάχοι* triplices sunt. *Primo* *ἀνωμάτοι* & *ἑτεροδοξοί* Verbum esse in Patre sine substantia, ut *Ebion*, *Cerinthus* & *Samosatenus*, quibus Christus communis erat homo, *Josephi* Filius, in quem adustum Messias descenderit. *Cajus* furfuris est *Photinus* cum *fructibus* recentioribus, Christum in *Maria* primum coepisse disputantibus.

XLIX. *Deinde* *ἑτεροδοξοί*, *Ariani*, qui concessere Verbum ante incarnationem, & personam ante creationem Angelis longè præstantiorem, Deum autem, non verum, sed nuncupativum: abusi loco *Ioh. 10, 34*. Responsum: Christus ibi non ratiocinatur ex simili, sed *ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας*; Si Lex homines, ob muneris præstantiam, rectè vocat Deos. *Exod. 4, 16: 7, 1: 22, 8, 9, 28*. *Psal. 82, 6*: multò magis me, quem Pater sanctificavit, propter divina opera, Filium Dei voco: id quod de *Iehova* accepisse etiam *Iudæos*, conatus hostilis testatur *v. 29*. 2. Vocatur alibi Christus is, qui est *super omnia Deus benedictus in secula* *Rom. 9, 5*: *Deus per quem omnia facta* *Iohan. 1, 1, 3*: *verus Deus & vita æterna* *1. Ioh. 5, 20*; ubi relativum *Hic*, & mentio vitæ æternæ à Christo partæ evincit, de Patre non agi.

L. Urgent locum *Col. 1, 15*. Resp. Primogenitura illa vel respicit solum ordinem temporis, non creaturam; ut omnibus creaturis prior sit, quippe æternus, non inter creaturas primus: vel metaphoricè sumitur pro dominio, ut *Psal. 89, 28*.

L I. Τριτὸ ἀρόμασι, *Aëtiani & Eunomiani*: Filium, licet substantiâ sit æqualis Patri, potentiâ tamen & operatione dissimilem esse. Quorum elenchus peratur ex *Ioh. 5, 18, 19, 21, 26, 16, 15, 17, 10. Phil. 2, 6*. Quod verò instans, Patrem dici majorem Christo *Ioh. 14, 28*: vel de humanitate; vel de ditcrimine mittentis & missi, non de essentiâ sonat.

Πνευματομάχοι.

L II. Πνευματομάχοι quadruplices sunt potissimum. Primò διωπότες *Sabelliani, Samosatreniani & Photiniani*; qui Spiritum S. Patris virtutem comminiscuntur. Quò referendi *Macedoniani*, Spiritum Sanctum fingentes morus in fidelibus creatos: quibus discernenda erat persona seu author, ab effectibus *1. Cor. 12, 3 & seq.*

L III. Deinde ἐπιθήσοι, negantes Spiritum Sanctum esse Deum, concessâ naturâ præstantissimâ.

L IV. Tertio *Anabaptistæ*, negantes æternitatem ejus, ut qui ceperit post glorificationem Christi. At etiam in V. Testamento Spiritu S, induri sunt Sancti *Num. 11, 16, 17, 24. Deut. 34, 9. 2. Reg. 2 9, 10, 11. Iud. 3, 9, 13, 25. 1. Sam. 16, 13 & Par. 20, 14*. idem à Saule recedit *1. Sam. 16, 14*. pijsq; promittitur *Ezech. 36, 26, 27*. Quando verò *Ioh. 7, 39*. nondum fuisse scribitur. non de persona agitur, quæ fuit ante *Ioh. 1, 32, 33. 3, 6: 20, 22*; sed de donis, non communibus *1. Cor. 12, 3. Matth. 16, 16*; sed extraordinarijs *Act. 2, 3*.

L V. Quarto, *Græci recentiores*, qui processionem Spiritus S. à Filio constanter negant: urgentes locum *Ioh. 15, 26*, ubi à Patre dicitur procedere, Resp. 1. non additur

rum exclusiva, 2. Pater & Filius unius sunt essentia, & uterque origine personali Spiritu S. prior. 3. Missio e-
jus, à Christo ibidem recepta, æternam præsupponit
processionem, ceu jus & causam; sicut Filius à solo
Patre mittitur, quia ab eo tantum essentiam divinam
obtinere. 4. Filius omnia sua ad Patrem; ceu fontem
Deitatis, refert.

QUÆSTIONES.

LVI. Q. I. *An notitia de Deo naturaliter nobis instat,
an verò anima sit instar rase tabulae? Aff. prius.* Notitia
enim Dei, quæ manifesta est in ipsi (gentibus) quâque
novère jus Dei, & naturâ faciunt; quæ Legis sunt, osten-
dentes opus legis scriptum esse in cordibus suis: verè cõnata
est, nec merè potentialis. Tales sunt notitiæ naturales
Rom. 1, 19, 32. 2, 14, 15. E.

LVII. Q. II. *An notitia Dei ex creaturis hausta sit vera
Dei notitia? Aff.* Quia non modo veræ patefactioni di-
vinæ in creaturis & operibus respondet, verùm etiam
apprehensionem in conscientia hominis consentit: un-
de Gentes veritatem seu *πρωτον* Dei in injustitia detinuisse
perhibentur Rom. 1, 18, 19. Quatenus verò gratiosâ Dei
inhabitatione; assensu firmo & *αγαθη* destituitur, mu-
tila insuper est, & falsa adduntur; veris corruptis: ve-
ræ & salutaris Dei cognitionis nomen haud meretur:
quod tamen accidentis est.

LIII. *Quaest. III. An Ethnici notitia Dei natura-
li sint salvati? Sic sentit Andrædus l. 3. Orth. expos. p. 202,
Erasmus præf. in Tusc. Zorinellius expos. fid. Christ. Guathbe-
nus part. 2. Apol. p. 53. Diferre verò & recte nobiscum ne-*

C

gat

gat Augustinus l. 1. ad Bonif. cap. 21. & l. 4. contra Iul. cap. 3: quia homines solis noticijs naturalib. instructi igno. at Deum triunum, Christum & Evangelium, habent mentem vanam & obtenebratam, sapientiam Deo inimicam & reprobam Ioh. 1, 18. Matth. 10, 17. Rom. 16, 25, 26. Eph. 3, 17, 18. Rom. 8, 7. I Cor. 1, 19, 20. Verus autem usus luminis naturæ erat 1. externa disciplina: 2. testimonium de Deo quærendo Act. 17, 27. 3. ut gentes, spicere contra conscientiam Deo & Ecclesiâ illustrati semper loco conlaturâ, inexcusabiles redderentur Rom. 1, 20.

LIX. Q. IV. An Calviniani sincerè credant Omnipotentiam Dei? Resp. Candidè cum B. Luthero tom. 3. Sen. f. 353 negant Orthodoxi. Homines etenim isti fateri nolunt, Deum omni suâ potentia efficere posse, ut corpus unum sit in pluribus locis simul. Pet. Martyr. Dialog. Orth. p. 6. Beza quest. & resp. f. 658. Ioh. Piscator vol. 1. p. 77. Potentiam Dei fabulantur pari restrictionem, exceptionem & correctionem, Beza vol. 1. f. 299. Piscator. ib. Contra manifesta dicta Gen. 18, 14. Luc. 1, 37. Eph. 3. ult. Quæ verò inferunt de contrarijs naturæ divinæ, non sunt Omni- sed Impotentia. Heb. 6, 18. Tit. 1, 2. I. Tim. 6, 16.

LX. Q. V. An Misericordia condonans peccata, & Iustitia Dei vindicatrix essentialis sint proprietates Dei, vel contingentia voluntatis divinæ effectiva? Resp. Contra Photinianos 1. De Misericordia, distinguendo inter actum ejus primum & secundum: ille simpliciter Deo essentialis, adeò, ut Scriptura ipsi viscera misericordiae tribuat Luc. 1, 78; hic verò à voluntate divina dependet. 2. De Iustitia, ut est principium agens, negando posterius: quia norma

norma Justitiæ, Lex scilicet est immutabilis. In genere
1. Misericordia & Justitia dependet à causa immutabili, unde dicitur æterna: E. omnem respicit contingentiam. 2. Nulla datur affectio ab essentia Dei, quomnis est mutationis experta, distincta: E. nec contingentia.

LXI. *Quæst. VI. An Filius Dei à seipso habeat essentiam divinam, neque hac admittat communicationem?* At Calvinus, Pareus l. 1. Orth. Calv. c. ult. Ursinus Catech. p. 181. Keckerman. syst. Theol. p. 62. 64. Nos distinguimus inter essentiam Deitatis absolutam & relatam: illa non generat aliàs aut idem seipsum gigneret, aut Deus multiplicaretur: hæc verò, essentia relata Patris seu persona Patris (idem de processione Spiritus S. esto judicium) generat essentiam limitatam in Filio; sicut æterna Dei sapientia, quæ realiter ab essentia non differt, generata pethibetur *Prov. 8, 24, 25.*

LXII. *Quæst. VII. Cur plura testimonia Deitatis Filij quam Spiritus Sancti in Novo Testamento?* Resp. Quia exinanitio Christi fidem nostram offendere poterat, pluribus & illustrissimis testimonijs divinitas ejus confirmanda erat. S. Sanctus tamen ad eum non reliquit Deitatem suam absque testimonio, ut quotidie de se, Patre & Filio testificetur. *1. Joh. 5. 6 & seqq.*

LXIII. *Quæst. IIX. Cur Scriptura Novi Testamenti Christum frequentius Dominum, Patrem vero Deum appellet?* Resp. Non tam essentiam, quam officium Christi mediationis & redemptionis respicit, quo nos è captivitate

tate peccati, mortis, Diaboli & inferni emancipatos
in libertatem Filiorum Dei vindicavit, & in suum pe-
culum transtulit, verè noster Dominus & *Sanctus*
factus.

**Benedicta sit Sancta Trinitas atq;
indivisa unitas.**

[Faint, mirrored text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

AB: 195067

ULB Halle
003 019 209

3

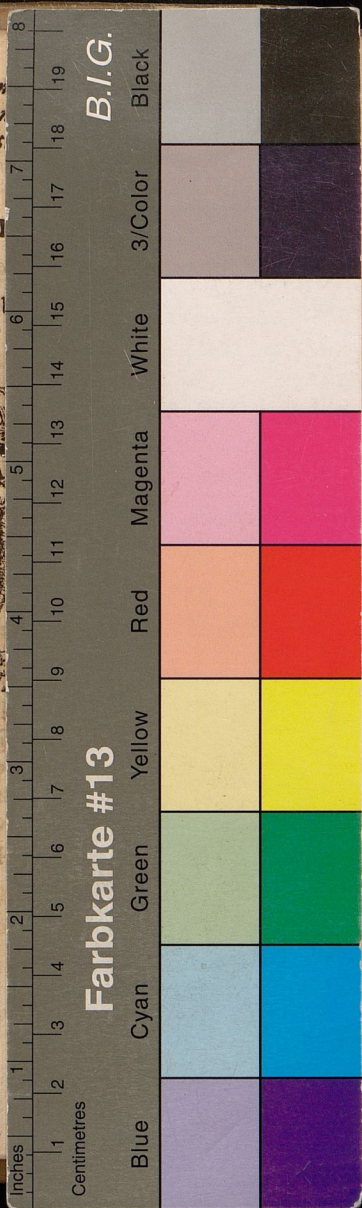

56.

DISPUTATIONUM THEOLOGI-
CARUM DE PRÆCIPUIS FIDEI
ARTICULIS,

II.

DE

DEO UNO ET TRINO.

Quam,

In inclita Academia V Vittebergensi

Auspicijs S. S. Trinitatis

SUB PRÆSIDIO

VVOLFGANGI FRANZII,

S. S. Theologiæ Doctoris & Pro-
fessoris publici,

ventilandam proponit

M. GALLUS ZEÆMANNUS
Hornbacensis Palatinus.

*Ad diem 2. Octob. Anno Christi 1611,
In templo arcis, horis consuetis.*

VVITTEBERGAE

TYPIS JOHANNIS GORMANNI.

ANNO M. D. CXI.